

37. *Paralimpiada-2020: Ukraina pislia protestu zdobula shche po odnomu «zolotu» у «sriblu»*. URL: <https://novynarnia.com/2021/08/31/paralimpiada-2020-ukrayina-pislya-protestu-zdobula-sche-po-odnomu-zolotu-j-sriblu/>.

38. *Ukrainskij sportsmen «ukral» zoloto u atleta iz Malajzii, nachalsja skandal*. URL: <https://www.smi.today/glavno/1642929-ukrainskijj-sportsmen.html>.

Матеріал надійшов до редакції 01.10.2021 р.

УДК 327:32.019.5

Тарас Польовий,

кандидат політичних наук,

асистент кафедри міжнародної інформації,

Національний університет «Львівська політехніка»;

ORCID ID 0000-0002-7908-6606

taras.y.polovyi@lpnu.ua

DOI 10.29038/2524-2679-2021-03-128-143

СПІЛЬНЕ ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ ЯК НАРАТИВ ПРОРОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ В БІЛОРУСІ¹

У статті проаналізовано наратив спільного історичного минулого, який використовується проросійською пропагандою в Білорусі. Розглянуто контент білоруських та російських медіа, а також публіцистичні й науково-популярні статті на історичну тематику. Доведено, що в таких публікаціях через дискредитацію білоруської історії послідовно нав'язується проросійська парадигма. На основі здійсненого аналізу виявлено та сформульовано трансльовані в інформаційному просторі Білорусі основні тези, якими заперечується окремішність білоруської історії від російської, маргіналізуються національні герої й історичні явища, здійснюється дискредитація історичних національних символів Білорусі. Відзначається, що тема спільної історії активно використовується в контексті розбудови Союзної держави Росії та Білорусі задля обґрунтування необхідності й незворотності цивілізаційного вибору на користь Росії. Констатується, що тезами про спільну історію та спільне

¹ Стаття підготовлена в рамках участі в Visegrad Scholarship Program, на базі кафедри міжнародних відносин і сучасної історії, факультету історії та міжнародних відносин Білостоцького університету (Республіка Польща).

майбутнє нівелюється національна ідентичність білорусів, відкидається можливість існування в Білорусі власного історичного міфу, ставлячи тим самим під сумнів самотійність білоруської держави та окремого від російського білоруського народу. Звертається увага, що маніпулювання історичними фактами та очорнення окремих особистостей і подій з білоруської історії використовується проросійською пропагандою задля впливу на білоруське суспільство. Зроблено висновок, що просування власної історичної політики та обґрунтування проросійських наративів про спільне минуле можна трактувати як інструмент гібридного впливу Росії на Білорусь. Указано, що збереження російських впливів у Білорусі та нав'язування наведених тез становить загрозу для формування історичної свідомості білоруського суспільства.

Ключові слова: спільна історія, Білорусь, Росія, дискредитація, національні символи, національні герої.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сфера історичної пам'яті та історичної політики впродовж тривалого часу залишається вагомим фактором російського інформаційного впливу в Східній Європі. Позиціонуючи себе як центр «русского мира» й збирача російських земель задля возз'єднання розділеного російського народу, російська влада своєю історичною політикою обґрунтовує претензії на території сусідніх держав і впливає на їх суспільства. Значним чином це стосується й Республіки Білорусь, яка входить до ініційованих Росією економічних, політичних та безпекових об'єднань і залишається одним із найближчих союзників Російської Федерації. Специфіка ж білоруського інформаційного простору та домінування в ньому проросійського контенту створює сприятливі умови для трансляції відповідних пропагандистських наративів. Важливе місце в цьому контексті має активне й послідовне обґрунтування тези про спільне історичне минуле Росії та Білорусі.

Порушену проблематику ускладнює також той факт, що Білорусь залишається чи не єдиною східноєвропейською країною, у якій зберігається радянське бачення власної історії. Із цього приводу білоруський історик Ігар Мельнікау відзначає, що після 1994 р. радянські підходи до трактування ключових аспектів білоруської історії знову почали поширюватися в білоруській історичній науці, що Російська Федерація активно використовує, маніпулюючи історичними фактами та використовуючи їх для спроби вплинути на білоруське суспільство [1]. Лише у 2017 р. за дорученням Александра Лукашенка в офіційній

історіографії Білорусі дещо змінилися акценти. У цей час на хвилі тимчасового дистанціювання від Росії на фоні російсько-українського конфлікту вказувалося, що витoki білоруської державності тягнуться з IX ст. й беруть початок від Полоцького князівства. Окрім того, у своєму виступі з нагоди Дня Незалежності Александр Лукашенко назвав Полоцьке князівство «історичною колискою Білорусі» [2]. Утім, незначні зміни торкнулися лише давньої історії та повністю оминули радянську добу й БРСР, від якого Білорусь у часи правління Лукашенка перейняла основні атрибути державності. У підручниках з історії Білорусі акцент робиться саме на єдності слов'янських народів та радянському періоді.

Що стосується сучасного етапу, то інтенсифікація інтеграційних процесів між Росією й Білоруссю в рамках союзної держави спонукає до більш тісної кооперації білоруських і російських істориків у справі осмислення спільної історії, прикладом чого може слугувати видання у 2021 р. істориками обох країн першого навчального посібника: «Росія і Білорусь: нариси спільної історії», у якому «особливу увагу приділено місцю й ролі Великої Вітчизняної війни в розвитку культури та мистецтва народів Білорусі й Росії» [3].

Зауважимо, що тема історії є політично чутливою й для сучасної Росії, зокрема для вищих владних еліт, для яких історичний ревізіонізм став важливою складовою частини для проведення дезінформаційних і пропагандистських кампаній стосовно сусідніх держав [4; 5]. Попри заяви Владіміра Путіна про те, що «недопущення спроб фальсифікації історії повинно бути у фокусі уваги влади РФ і Білорусі» [6] та ініціативи істориків двох країн щодо протидії фальсифікації й викривлення спільного минулого [7], російський ревізіоністський дискурс присутній в інформаційному просторі Білорусі та ґрунтується на таких ключових тезах:

- заперечення окремої від російської білоруської історії;
- маргіналізація визначних історичних дат і національних героїв;
- дискредитація історичних національних символів Білорусі.

У цій статті головну увагу звертаємо на контент білоруських та російських ЗМІ й публіцистичні та науково-популярні тексти розміщені на інтернет-ресурсах, які публікують матеріали на історичну тематику. До них належать BelHistory.by, СОНАР-2050, «Вместе с Россией», електронне видання «Фонд стратегической культуры», Kalinowski media, Regnum, Teleskop, «Западная Русь», ІМНОclub.by, «Российская газета», «Коммерсант», «Известия», Lenta. ru, Russia Today, «Минская правда» та ін. Сам же наратив про спільне історичне минуле розглядатиметься

у світлі сформульованих вище тез і не зачіпатиме низки інших питань. Зокрема, дуже побіжно представлений такий значимий пласт, як події часів Другої світової війни, який сам по собі є надзвичайно обширним і таким, що виходить за рамки цієї статті.

Потрібно також окремо зауважити, що в представлених матеріалах відображається позиція лише деяких білоруських і російських науковців-істориків, які, утім, відзначаються певною медіаактивністю в межах окресленої проблематики, і не відображається повністю позиція академічного середовища щодо порушуваних тем, що, зрештою, і не було метою цього дослідження.

Відтак мета цієї статті – виявлення присутності наративу про спільне історичне минуле Росії й Білорусі в білоруському інформаційному просторі та аналіз форм і методів його подачі й обґрунтування.

Методологія. Ця стаття підготовлена на основі моніторингу матеріалів білоруських і російських медіа з використанням елементів якісного контент-аналізу. Застосування контент-орієнтованого підходу дало змогу виявити публікації стосовно порушуваної тематики, зробити висновки щодо використовуваної риторики й сформулювати відповідні тези, які звучать у рамках пропагандистського наративу про спільну історію Росії та Білорусі.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Заперечення окремої від російської білоруської історії. Аналіз розглянутих у ході дослідження матеріалів дає підстави стверджувати, що в таких публікаціях білоруська історія розглядається в контексті загальноросійської, тоді як існування білоруських земель поза Росією подається як утрата власних коренів та відхід у сторону провінційності. При цьому будь-які прояви білоруської самобутності, які не пов'язані з російською історією або ідуть урозріз проросійському трактуванню історії, піддаються дискредитації та супроводжуються інформаційними кампаніями, спрямованими на утвердження історичного міфу про спільність російської й білоруської історії.

Просуваючи тези про братні народи, спільне походження, слов'янську єдність, спорідненість білорусів і росіян, ототожнюючи Русь із сучасною Росією, російська пропаганда обґрунтовує думку про історичну приналежність Білорусі до «русского мира», тим самим відводячи білорусам другорядну й неповноцінну роль відносно росіян. Домінуюча роль Росії щодо Білорусі розглядається в нерозривному зв'язку з Росією, зміст чого

найбільш повно, на нашу думку, передає така цитата: «Білорусь у всіх своїх історичних іпостасях завжди була так чи інакше Росією – і як князівства Київської Русі, і як Литва, і як губернії Російської імперії. І, природно, – в іпостасі Білоруської РСР» [8]. В окремих публікаціях стверджується, що у Великому князівстві Литовському більшість населення становили не предки литовців, білорусів й українців, а «русские», а жодної Білорусі в той час не було [9]. Іноді Велике князівство Литовське позиціонується як «успішна “русская” національна держава» [10].

Відзначено важливість для Білорусі радянського періоду історії, існування Білорусі поза Росією подано як перебування під зовнішнім впливом. Убачаючи в сучасній Білорусі наступницю державності БРСР, у межах якої сформувався білоруський народ і території, зазначається, що «дискредитація й очорнення радянської епохи не лише позбавлять білорусів цілої плеяди героїв, але й зруйнують історичне наступництво» [11]. Тому дискусії з цього приводу можуть призвести до розмиття білоруської ідентичності «замкнувши її на нескінченних суперечках про співвідношення білоруськості й російськості, білоруськості та польськості, білоруськості й литовськості» [11]. Отже, паралельно, просувається інший наратив про спільне майбутнє Білорусі, яке можливе лише з Росією і є історично обґрунтованим, що особливо актуально у світлі інтенсифікації інтеграційних ініціатив у рамках Союзної держави.

Тему спільної історії в контексті розбудови Союзної держави розглянуто як безальтернативний зовнішньополітичний вибір для Білорусі, оскільки «без Росії, без російського народу Білорусь і білоруси уже давно б зникли» [12], тоді як білоруська історія підміняється поняттям «общерусской» історії, «общерусской» цивілізації, повернення до якої є «одночасно поверненням у свою державність і, відповідно, відновленням своєї незалежності й свого суверенітету» [12].

Маргіналізація визначних історичних дат і національних героїв. Іншою характерною особливістю антибілоруської пропаганди є інформаційні кампанії з дискредитації історичних подій, білоруських національних героїв та знакових постатей білоруської історії, яких або очорняють, або ж штучно пов'язують з історією російською. Як приклад, починаючи з 2018 р., у російських та білоруських проросійських медіа спостерігався інтерес до теми Білоруської Народної Республіки (БНР), яка 25 березня 1918 р. проголошена незалежною державою. Відзначення в Мінську Дня волі – сотої річниці створення БНР – спричинило зростання кількості матеріалів, у яких згадана подія розглядалася як «національний проєкт, що мав маргінальний характер» [13] і «незначна подія часів Громадянської

війни» [14]. Часто згадки про День волі в російських і білоруських медіа супроводжуються із додаванням приставки «так званий» [15]. Сама ж концепція БНР як національної держави іде врозріз із російськими пропагандистськими наративами про історичну єдність двох народів. Відповідно, БНР, ідеологія якої нагадувала «ранні форми фашизму» [16], «виникла на ґрунті колабораціонізму й націоналізму та її неможна розглядати як початок формування сучасної незалежної білоруської держави» [17].

Щодо ставлення до БНР у Білорусі, то національно-патріотична частина білоруського суспільства розглядає БНР як історичне джерело, своєрідну точку відліку в процесі формування білоруської державності. Стримано-позитивно оцінювалося створення БНР також Александром Лукашенком, який стверджував, що «з одного боку, творці Білоруської Народної Республіки хотіли незалежності для країни, з іншого – вони були готові просити в цій справі допомоги в кого завгодно» [18].

Що ж стосується позиції білоруських істориків, то, наприклад, завідувач відділу новітньої історії Білорусі Інституту історії НАН Білорусі, кандидат історичних наук Сергій Третьяк розглядає проголошення незалежності БНР як «заяву про право Білорусі в межах переважаючого розселення білоруського народу на незалежне національно-державне існування, що треба сприймати як частину історії білоруської державності й саме так шанувати та пам'ятати [19].

Що стосується персоналій, то значну увагу, зокрема, зосереджено на постаті Кастуся Каліновського, одного з лідерів повстання 1863–1864 рр. (Січневе повстання) проти Російської імперії. Оскільки в сучасній Білорусі, за словами директора інституту «Політична сфера» Андрія Казакевіча, відсутній внутрішній консенсус щодо ставлення до особи Каліновського [20] як із боку влади, так і з боку білоруського суспільства. Так, віддаючи належне фігурі Каліновського в білоруській історії Александр Лукашенко застерігав від політизації цього питання [21], тоді як опозиційна до білоруської влади й національно-патріотична частина суспільства вважають його героєм.

Зауважимо, однак, що ще в радянський період офіційна історіографія концентрувала увагу на окремих аспектах діяльності Каліновського в інтересах народу та боротьбі за його права. Відповідно, радянська пропаганда експлуатувала такий образ у власних інтересах. На думку білоруського історика Вадима Гігіна, міф про Каліновського як національного героя з'являється з приходом до влади більшовиків, коли «в Україні попередниками більшовиків були оголошені Шевченко і Кармалюк і т. д. У Білорусі ця роль була уготована Каліновському» [22]. Також,

аналізуючи історичне значення Січневого повстання, історик зазначає, що з його поразкою білоруси змогли уникнути грандіозної небезпеки – остаточної колонізації й зникнення як нації [22].

Тому наявний у білоруському інформаційному просторі плюралізм думок та невизначеність стосовно Каліновського, робить цю фігуру вразливою до маніпуляцій та інтерпретацій щодо його діяльності й ролі в білоруській історії. З огляду на це, в окремих публікаціях героїзація Каліновського подається як ініціатива націоналістів, які формують із поляка-русофоба героя білоруського народу [23; 24; 25]. Негативна оцінка позиціонування його як національного героя «має не лише політичний руйнівний аспект для білоруської державності. Возведення його в ранг “мислителя” “засновника білоруської літератури”, принижує в очах світової спільноти білоруську духовність і білоруську культуру» [26]. Крім того, згадані події здебільшого інтерпретуються як «польське повстання» на території Російської імперії [27], тоді як у Білорусі прийнято вживати варіант повстання 1863–1864 рр., а в Польщі – Січневе повстання. Утім, треба відзначити, що ця проблематика дискутується і в середовищі білоруських істориків [28].

Рівень уваги до цієї тематики демонструє створення наприкінці лютого 2021 р. фондом «Историческая пам’ять» відкритої електронної бази даних «Жертви повстанського терору, 1863 рік» [29], яка «вперше розповіла про сотні вбитих, назвала імена жертв та їхніх родичів, допомагаючи зрозуміти принципи терористичної діяльності повстанців 1863 року і змінюючи усталені уявлення про генезис сучасного тероризму» [30]. Ця новина висвітлювалася провідними російськими медіа, зокрема РІА Новости, у матеріалі яких акцентовано на злочинах учасників повстання, метою яких був терор проти місцевого населення [31]. Крім того, Каліновського стосувався сайт під назвою Kalinowski media [32], на якому публікуються статті, у котрих дискредитується й очорнюються як персона Кастуся Каліновського, так і саме Січневе повстання.

Прояви аналогічного пропагандистського нарративу, покликаного подавати проросійську інтерпретацію історії Білорусі можна простежити і в сюжетах, які стосуються давньої історії. Наприклад, пов’язуючи поступ науково-технічного прогресу на білоруських землях із Росією, простежуємо нівеляцію ролі першодрукаря із Полоцька Франциска Скарини. Оскільки «“русские”, як себе називали предки сучасних білорусів познайомились із Священним письмом задовго до Скарини» [33], якого називають «містечковим націоналістом, котрий ганебно утік до Варшави» [33]. У такому самому

ключі, рідною мовою Фрациска Скарини називається «русский язык» [34]. Паралельно, на противагу персоні Скарини висувається постать Івана Федоровича Москвина (Івана Фьодорова), саме від якого, а не від Скарини, «бере свій початок безперервна традиція православного книгодрукування на території Росії, Литви, України й Білорусі» [35].

Дискредитація історичних національних символів Білорусі. Цілеспрямована інформаційна кампанія в білоруських та російських медіа спостерігалася і на тлі масових протестів і політичної кризи в серпні 2020 р. Спрямована вона на дискредитацію історичних національних символів біло-червоно-білого прапора та герба «Пагоня», які, автори таких публікацій, асоціюють із символікою нацистських колабораціоністів під час Другої світової війни [36; 37; 38]. Національна символіка зображується як антинародна, антиісторична й профашистська та така, що не має нічого спільного ні з європейською демократією, ні з інтересами білоруського народу [39]. Часто в таких матеріалах трапляються комбінації пропагандистських наративів, покликаних маргіналізувати й дискредитувати не лише історію Білорусі, а й несуть антиукраїнські, антипольські та антизахідні посили. На думку аналітиків, присутність у білоруському інформаційному просторі наративів про національні символи, свідчить про недостатній рівень знання білоруської історії частиною суспільства й спрощує пропагандистську місію з дискредитації біло-червоно-білого прапора [40].

Активну діяльність у справі дискредитації білоруської історії загалом і національних символів та героїв, зокрема, провадить портал білоруської історії BelHistory.by, який представляє себе як науково-просвітницький проєкт російсько-білоруської асоціації істориків «Союзная инициатива памяти и согласия», спільного з Інститутом історії Національної академії наук Білорусі й російського фонду «Историческая пам'ять». Із-поміж іншого на ресурсі вміщено серію із п'яти публікацій під назвою «Убийцы под бело-красно-белым флагом», у яких пропагується теза, що використання національної символіки – це «демонстрація символів убивць, білоруських прихильників Адольфа Гітлера», що свідчить про «спробу їх реабілітації, як це вже відбулося в Україні» [41]. Окрім згаданих статей, в аналогічному контексті проблема символіки піднімається і в низці інших публікацій за цією тематикою [42; 43].

Вартою уваги є також інформаційна кампанія, спрямована на дискредитацію духовного гімну Білорусі «Могутній Боже» (біл. «Магутны Божа»), проти виконання якого виступала білоруська влада і який став однією зі знакових пісень білоруського протестного руху 2020 р. Під

заборону потрапило навіть проведення фестивалю духовної музики з аналогічною назвою, який до цього регулярно проводився ще з 1990-х років.

Така позиція ґрунтується на критиці авторки слів твору, білоруської поетеси Наталії Арсеньевої, котрій приписують антисемітизм і співпрацю з нацистами в часи окупації Білорусі і яка була дружиною звинувачуваного в колабораціонізмі з нацистами Франца Кушеля, білоруського військового й політичного діяча. Цю ж тему порушувала й державна газета «Мінська правда», яка опублікувала на першій шпальті карикатуру на католицьких священників, котрі співають «Могутній Боже» і мають свастику, замість хреста [44]. Авторами газети твір позиціонується як антихристиянський та антинародний [45], католицько-колабораціоністський гімн [46], спроба видати який за молитву – це виправдання нацизму [47]. Крім того, піддається сумніву й художня цінність цього твору, який називається «ущербним, і в якому немає глибини змісту ні поезії» [48].

Паралельно зі згаданими тезами критикується діяльність білоруської католицької церкви та озвучуються міркування про її цілеспрямовану діяльність, спрямовану на розкол білоруського суспільства [49]. З іншого боку, розвиваючи такі наративи, білоруські медіа лише розпалюють ворожнечу всередині Білорусі, посилюючи тим самим вплив антибілоруської російської пропаганди [50].

У такому самому контексті тема духовного гімну розглядалася також в ефірах центральних телеканалів та радіо. Виконання твору трактується як розпалювання релігійного розбрату та ворожнечі й супроводжується критикою католицької церкви та політики сусідньої Польщі щодо Білорусі [51]. Ця проблема інтерпретується як ціннісний вибір, як питання історичної пам'яті та наслідування історичної спадщини колабораціоністів або тих, хто вів боротьбу з нацистами [52].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підбиваючи підсумки, вважаємо за доцільне навести цитату згаданого вище історика Ігаря Мельнікава, який, розглядаючи політику історичної пам'яті як інструмент російського впливу в Білорусі, зазначає, що «російські впливи в галузі історичної науки Білорусі є досить сильними і тому становлять небезпеку як для формування національної концепції розгляду історії Білорусі, так і для процесу формування історичної свідомості сучасного білоруського суспільства» [53].

Отже, наратив про спільне історичне минуле Росії й Білорусі активно просувається в білоруському інформаційному просторі, що відбувається шляхом продукування відповідних пропагандистських матеріалів через інтернет-медіа та спеціалізовані інтернет-ресурси. Дискредитуючи білоруську історію, диктуючи власну інтерпретацію історичних подій, простежуємо цілеспрямоване нав'язування проросійської парадигми білоруському суспільству. Відтак просування власної історичної політики й трансляцію проросійських наративів можна розглядати як елементи гібридного впливу Росії в Білорусі. Нівелюючи національну ідентичність білорусів, нав'язуючи тези про спільну історію та тотожність російських і білоруських інтересів, маргіналізуючи альтернативні російській інтерпретації історичних явищ та процесів, заперечується можливість існування білоруського історичного міфу й піддається сумніву сам факт існування окремого від російського білоруського народу та Білорусі як самостійної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Палітыка гістарычнай памяці як інструмант расейскага ўплыву на Беларусі*. URL: <https://bsblog.info/palityka-gistarychnaj-pamyaci-yak-instrument-rasejskaga-%D1%9Eplyvu-na-belarusi/>
2. *Лукашенко: Полоцкое княжество – наша историческая колыбель*. URL: <https://news.tut.by/society/549720.html>
3. *Белорусские и российские ученые издали учебное пособие о ВОВ*. URL: <https://www.belta.by/society/view/beloruskie-i-rossijskie-uchenye-izdali-uchebnoe-posobie-ovov-439966-2021/>
4. *Статья Владимира Путина «Об историческом единстве русских и украинцев»*. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/66181>
5. *Почему бессмысленны контакты с нынешним украинским руководством*. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5028300>
6. *Путин заявил о приоритетном значении борьбы с фальсификацией истории*. URL: <https://iz.ru/1186930/2021-07-01/putin-zaiavil-o-prioritetnom-znachenii-borby-s-falsifikatsiei-istorii>
7. *Мы наследники одной истории*. URL: <https://rg.ru/2017/01/25/zhiteli-belorussii-pokazali-otlichnoe-znanie-istorii-rossii.html>
8. *Неоднократная Россия*. URL: <https://www.sonar2050.org/publications/neodnokratnaya-rossiya/>
9. *Белоруссия для Ватикана: временно выпавший кусок польской короны*. URL: <https://regnum.ru/news/polit/3065711.html>
10. *Неоднократная Россия*. URL: <https://www.sonar2050.org/publications/neodnokratnaya-rossiya/>
11. *Внешняя политика Республики Беларусь: от логики обособления к логике союза*. URL: <https://belhistory.by/2020/09/03/vneshnyaya-politika-respubliki-belarus-ot-logiki-obosobleniya-k-logike-soyuza/>

12. *Лев Криштанович: «СССР ВЕРНЕТСЯ» (La URSS volverá)*. URL: http://ross-bel.ru/about/news_post/lev-krishtapovich-sssr-vernetsya-la-urss-volvera
13. *Батькины нацисты. Белорусские правые защищают страну от России. Лукашенко не против*. URL: <https://lenta.ru/articles/2018/04/03/belonazi/>
14. *День воли: Реанимация Беломайдана не состоялась. Но змагары подкинули идею штабу Навального*. URL: <https://www.politnavigator.net/den-voli-reanimaciya-belomajdana-ne-sostoyalas-no-zmagary-podkinuli-ideyu-shtabu-navalnogo.html>
15. *«Так называемый День Воли». Российские СМИ о событиях 25 марта в Беларуси*. URL: <https://mediaiq.by/article/tak-nazyvaemu-den-voli-rossiyskie-smi-o-sobytyah-25-marta-v-belarusi>
16. *«Несостоявшаяся государственность»: как сто лет назад в Белоруссии пытались построить народную республику*. URL: <https://russian.rt.com/science/article/490033-beloruskaya-narodnaya-respublika>
17. *День воли возник на почве коллаборационизма и национализма*. URL: <https://politring.com/country/40586-den-voli-voznik-na-pochve-kollaboracionizma-i-nacionalizma-predsdatel-grodnenskoj-gororganizacii-rpts.html>
18. *Лукашенко о БНР: необходимо знать правду о тех событиях, но гордиться ими не стоит*. URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-o-bnr-neobhodimo-znat-pravdu-o-teh-sobytyjah-no-gorditsja-imi-ne-stoit-294905-2018/>
19. *Навязывание политизированных трактовок БНР приведет к разрушительным последствиям для Беларуси – историк*. URL: <https://eurasia.expert/bnr-posledstviyam-dlya-belarusi/>
20. *Ненужный герой? Реакция Беларуси на обнаружение останков Кастуся Калиновского*. URL: <https://www.dw.com/ru/ненужный-герой-реакция-беларуси-на-обнаружение-останков-кастуся-калиновского/a-48159187>
21. *Лукашенко высказался о роли Кастуся Калиновского в истории*. URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-vyskazalsja-o-rol-i-kastusja-kalinovskogo-v-istorii-369473-2019/>
22. *Годовщина избавления*. URL: http://kadet.by/publ/prepodavatelju/godovsh-hina_izbavlenija/16-1-0-74
23. *Националисты делают поляка-руссофоба героем белорусского народа*. URL: <https://www.rubaltic.ru/article/kultura-i-istoriya/26072019-natsionalisty-dela-yut-polyaka-rusofoba-geroem-beloruskogo-naroda/>
24. *Кастусь Калиновский как был сделан белорусский герой из участника польского восстания 1863–1864 гг.* URL: <https://teleskop.media/2018/12/23/kastus-kalinovskij-kak-byl-sdelan-beloruskij-geroj-iz-uchastnika-polskogo-vostraniya-1863-1864-gg/>
25. *Формирование белорусского политического мифа о Константине (Кастусе) Калиновском*. URL: <https://zapadrus.su/zaprus/istbl/2146-formirovanie-beloruskogo-politicheskogo-mifa-o-konstantine-kastuse-kalinovskom.html>
26. *Кастусь Калиновский-иллюзия и обман Беларуси*. URL: <https://mnsvu.org/news/belarus/kastus-kalinovskij-obman/>
27. *Калиновский против крестьян*. URL: https://imhoclub.by/ru/material/kalinovskij_protiv_krestjan
28. *Историк по пунктам разоблачил «Лістамі з-над шыбеніцы» Калиновского*

фальсификаторский ответ Минобразования. URL: <https://nashaniva.com/?c=ar&i=222386&lang=ru>

29. *Жертвы повстанческого террора, 1863 год*. URL: <http://kalinowski.media/person/>

30. «Состоялась презентация открытой электронной базы данных Жертвы повстанческого террора, 1863 год». URL: <http://historyfoundation.ru/2021/02/27/sostojalas-prezentacija-otkrytoj-jelektronnoj-bazy-dannyh-zhertvy-povstancheskogo-terrora-1863-god/>

31. «Против "москалей". О чем не говорили советские историки». URL: <https://ria.ru/20210226/kalinovskiy-1598990220.html>

32. *Kalinowski media*. URL: <http://kalinowski.media/>

33. *В Белоруссии непременно наступит Русская весна*. URL: <https://regnum.ru/news/polit/3204830.html>

34. *Белорусы: «литвины» или русские?* URL: <https://teleskop.media/2021/03/09/belorusy-litviny-ili-russkie/>

35. *Иван Фёдоров и книгопечатание на белорусских землях*. URL: <https://www.fondsk.ru/news/2019/07/16/ivan-fedorov-i-knigopechatanie-na-belorusskih-zemljah-48605.html>

36. *Современные символы предательства и знаки беды*. URL: https://imhoclub.by/ru/material/sovremenngie_simvoli_predatelstva

37. *Белорусская оппозиция - под флагами гитлеровцев*. URL: http://ross-bel.ru/about/news_post/beloruskaya-oppoziciya-pod-flagami-gitlerovcev

38. *Что роднит БЧБ и свастику?* URL: https://www.tvr.by/news/obshchestvo/chto_rodnit_bchb_i_svastiku/

39. *Лев Криштанович: Язык символов не обманет*. URL: <https://teleskop.media/2020/09/16/lev-krishtapovich-yazyk-simvolov-ne-obmanet/>

40. *Госпропаганда и дискредитация бело-красно-белого флага: этапы и методы*. URL: <https://reform.by/202753-gospropaganda-i-diskreditacija-belo-krasno-belogo-flaga-jetapy-i-metody>

41. *Убийцы под бело-красно-белым флагом. Ч. 1*. URL: <https://belhistory.by/2021/03/13/ubijcy-pod-belo-krasno-belym-flagom-chast-1/>

42. *БЧБ флаг как симптом больного общества*. URL: <https://belhistory.by/2021/07/30/bchb-flag-kak-simptom-bolnogo-obshhestva/>

43. *БЧБ флаг: столетний путь на свалку свастик, рун и черепов*. URL: <https://belhistory.by/2021/06/11/bchb-flag-stoletnij-put-na-svalku-svastik-run-i-cherepov/>

44. *Хрысціянская візія*. URL: <https://t.me/christianvision/1455>

45. *Что не так с автором «Магутнага Божжа»?* URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/chto-ne-tak-s-avtorom-magutnaga-bozha/>

46. *Костел вне политики? Проверил МЛЫН.ВУ*. URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/kostel-vne-politiki-proveril-mlynby/>

47. *Молитва для людей, ранее служивших Гитлеру. Разбираемся в истории гимна «Магутны Божжа»*. URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/molitva-dlya-lyudej-ranee-sluzhivshix-gitleru-razbiraemsa-v-istorii-gimna-magutnyi-bozha/>

48. *«Магутны Божжа» – молитва или профанация?* URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/magutnyi-bozha-molitva-ili-profanacziya/>

49. *Костел вне политики? Проверил МЛЫН.ВУ.* URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/kostel-vne-politiki-proveril-mlynby/>

50. *«Отнюдь не патриотические»: католики и католичество в кривом зеркале госпропаганды.* URL: <https://mediaiq.by/article/otnyud-ne-patrioticheskie-katoliki-i-kato>

51. *Андрей Муковозчик: «Магутны Божа» можно считать молитвой «за уничтожение жидов и большевиков».* URL: <http://www.ctv.by/andrey-mukovozchik-magutny-bozha-mozhno-schitat-molitvoy-za-unichtozhenie-zhidov-i-bolshevikov>

52. *«Магутны божа» написан прислужниками нацистов для коллаборационистов во время оккупации – Гигин.* URL: https://www.youtube.com/watch?v=U56VQ7Hfхрc&ab_channel=%D0%A1%D0%91%D0%A2%D0%92

53. *Палітыка гістарычнай памяці як інструмант расейскага ўплыву на Беларусі.* URL: <https://bsblog.info/palityka-gistarychnaj-pamyaci-yak-instrument-rasejskaga-%D1%9Eplyvu-na-belarusi/>

A COMMON HISTORICAL PAST AS A NARRATIVE OF PRO-RUSSIAN PROPAGANDA IN BELARUS

The article analyzes the narrative of the common historical past, which pro-Russian propaganda uses in Belarus. The author considers the content of the Belarusian and Russian media and journalistic and popular science articles on a historical subject. Proved that in such publications, the pro-Russian paradigm is consistently imposed through the discrediting of Belarusian history. Based on the analysis, the author identified and formulated the main theses that are being broadcasted in the information space of Belarus, which deny the separateness of Belarusian history from Russian, marginalize national heroes and historical phenomena, and discredit the historical national symbols of Belarus. Noted that the theme of common history is actively used in the context of the Union State of Russia and Belarus building to justify the need and irreversibility of the civilizational choice in favor of Russia. It is stated that the theses about a common history and a common future level the national identity of Belarusians, rejecting the possibility of the existence of their own historical myth in Belarus, thereby questioning the independence of the Belarusian state and existence of Belarusian people that is separate from the Russian. Attention is drawn to the fact that the manipulation of historical facts and denigration of certain personalities and events of Belarusian history is used by pro-Russian propaganda to influence Belarusian society. The author concludes that the promotion of its own historical policy and substantiation of pro-Russian narratives about a common past can be interpreted as a tool of Russia's hybrid influence on Belarus. Pointed out that the preservation of Russian influence in Belarus and the imposition of

these theses poses a threat to the formation of the historical consciousness of Belarusian society.

Key words: a common history, Belarus, Russia, discrediting, national symbols, national heroes.

REFERENCES

1. *Palityka gistorychnaj pamjaci jak instrument rasejskaga ŭplyvu na Belarusi*. URL: <https://bsblog.info/palityka-gistorychnaj-pamyaci-yak-instrument-rasejskaga-%D1%9Eplyvu-na-belarusi/>
2. *Lukashenko: Polockoe knjazhestvo – nasha istoricheskaja kolybel'*. URL: <https://news.tut.by/society/549720.html>
3. *Belorusskie i rossijskie uchenye izdali uchebnoe posobie o VOV*. URL: <https://www.belta.by/society/view/belorusskie-i-rossijskie-uchenye-izdali-uchebnoe-posobie-o-vov-439966-2021/>
4. *Stat'ja Vladimira Putina «Ob istoricheskom edinstve russkih i ukraincev»*. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/66181>
5. *Pochemu bessmyslenny kontakty s nyneshnim ukrainskim rukovodstvom*. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5028300>
6. *Putin zajavil o prioritetnom znachenii bor'by s fal'sifikaciej istorii*. URL: <https://iz.ru/1186930/2021-07-01/putin-zaiavil-o-prioritetnom-znachenii-borby-s-falsifikatciei-istorii>
7. *My nasledniki odnoj istorii*. URL: <https://rg.ru/2017/01/25/zhiteli-belorussii-pokazali-otlichnoe-znanie-istorii-rossii.html>
8. *Neodnokratnaja Rossija*. URL: <https://www.sonar2050.org/publications/neodnokratnaya-rossiya/>
9. *Belorussija dlja Vatikana: vremennno vypavshij kusok pol'skoj korony*. URL: <https://regnum.ru/news/polit/3065711.html>
10. *Neodnokratnaja Rossija*. URL: <https://www.sonar2050.org/publications/neodnokratnaya-rossiya/>
11. *Vneshnjaja politika Respubliki Belarus': ot logiki obosoblenija k logike sojuza*. URL: <https://belhistory.by/2020/09/03/vneshnyaya-politika-respubliki-belarus-ot-logiki-obosobleniya-k-logike-soyuza/>
12. *Lev Krishtapovich: «SSSR VERNETSJa» (La URSS volverá)*. URL: http://ross-bel.ru/about/news_post/lev-krishtapovich-sssr-vernetsya-la-urss-volvera
13. *Bat'kiny nacisty. Belorusskie pravye zachishhajut stranu ot Rossii. Lukashenko ne protiv*. URL: <https://lenta.ru/articles/2018/04/03/belonazi/>
14. *Den' voli: Reanimacija Belomajdana ne sostojalas'. No zmagary podkinuli ideju shtabu Naval'nogo*. URL: <https://www.politnavigator.net/den-voli-reanimaciya-belomajdana-ne-sostoyalas-no-zmagary-podkinuli-ideyu-shtabu-navalnogo.html>
15. *«Tak nazyvaemyj Den' Voli»*. *Rossijskie SMI o sobytijah 25 marta v Belarusi*. URL: <https://mediaiq.by/article/tak-nazyvaemyy-den-voli-rossijskie-smi-o-sobytyyah-25-marta-v-belarusi>
16. *«Nesostojavshajasja gosudarstvennost'»: kak sto let nazad v Belorussii pytalis' postroit' narodnuju respubliku*. URL: <https://russian.rt.com/science/article/490033-belorusskaya-narodnaya-respublika>

17. *Den' voli voznik na pochve kollaboracionizma i nacionalizma*. URL: <https://politring.com/country/40586-den-voli-voznik-na-pochve-kollaboracionizma-i-nacionalizma-predsedatel-grodnenskoj-gororganizacii-rpts.html>

18. *Lukashenko o BNR: neobhodimo znat' pravdu o teh sobytijah, no gordit'sja imi ne stoit*. URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-o-bnr-neobhodimo-znat-pravdu-o-teh-sobytijah-no-gorditsja-imi-ne-stoit-294905-2018/>

19. *Navjazyvanie politizirovannyh traktovok BNR privedet k razrushitel'nyh posledstvijam dlja Belarusi – istorik*. URL: <https://eurasia.expert/bnr-posledstviyam-dlya-belarusi/>

20. *Nenuzhnyj geroj? Reakcija Belarusi na obnaruzhenie ostankov Kastusja Kalinovskogo*. URL: <https://www.dw.com/ru/ненужный-герой-реакция-беларуси-на-обнаружение-останков-кастуся-калиновского/a-48159187>

21. *Lukashenko vyskazalsja o roli Kastusja Kalinovskogo v istorii*. URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-vyskazalsja-o-rol-i-kastusja-kalinovskogo-v-istorii-369473-2019/>

22. *Godovshhina izbavlenija*. URL: http://kadet.by/publ/prepodavatelju/godovshhina_izbavlenija/16-1-0-74

23. *Nacionalisty delajut poljaka-rusofoba geroem belorusskogo naroda*. URL: <https://www.rubaltic.ru/article/kultura-i-istoriya/26072019-natsionalisty-delayut-polyakar-usofoba-geroem-belorusskogo-naroda/>

24. *Kastus' Kalinovskij kak byl sdelan belorusskij geroj iz uchastnika pol'skogo voss-tanija 1863–1864 gg*. URL: <https://teleskop.media/2018/12/23/kastus-kalinovskij-kak-by-l-sdelan-belorusskij-geroj-iz-uchastnika-polskogo-vosstaniya-1863-1864-gg/>

25. *Formirovanie belorusskogo politicheskogo mifa o Konstantine (Kastuse) Kalinovskom*. URL: <https://zapadrus.su/zaprus/istbl/2146-formirovanie-belorusskogo-politicheskogo-mifa-o-konstantine-kastuse-kalinovskom.html>

26. *Kastus' Kalinovskij-illjuzija i obman Belarusi*. URL: <https://mnsvu.org/news/belarus/kastus-kalinovskij-obman/>

27. *Kalinovskij protiv krest'jan*. URL: https://imhoclub.by/ru/material/kalinovskij_protiv_krestjan

28. *Istorik po punktam razoblachil «Listami z-pad shybenicy» Kalinovskogo fal'sifikatorskij otvet Minobrazovanija*. URL: <https://nashaniva.com/?c=ar&i=222386&lang=ru>

29. *Zhertvy povstancheskogo terrora, 1863 god*. URL: <http://kalinowski.media/person/>

30. *«Sostojalas' prezentacija otkrytoj jelektronnoj bazy dannyh Zhertvy povstancheskogo terrora, 1863 god»*. URL: <http://historyfoundation.ru/2021/02/27/sostojalas-prezentacija-otkrytoj-jelektronnoj-bazy-dannyh-zhertvy-povstancheskogo-terrora-1863-god/>

31. *«Protiv "moskalej». O chem ne govorili sovetskie istoriki*. URL: <https://ria.ru/20210226/kalinovskiy-1598990220.html>

32. *Kalinowski media*. URL: <http://kalinowski.media/>

33. *V Belorussii nepremenno nastupit Russkaja vesna*. URL: <https://regnum.ru/news/polit/3204830.html>

34. *Belorusy: «litviny» ili russkie?* URL: <https://teleskop.media/2021/03/09/belorusy-litviny-ili-russkie/>

35. *Ivan Fjodorov i knigopechatanie na belorusskih zemljah*. URL: <https://www.fondsk.ru/news/2019/07/16/ivan-fedorov-i-knigopechatanie-na-belorusskih-zemljah-48605.html>

36. *Sovremennye simvoly predatel'stva i znaki bedy*. URL: https://imhoclub.by/ru/material/sovremenngie_simvoly_predatelstva
37. *Belorusskaja oppozicija - pod flagami gitlerovcev*. URL: http://ross-bel.ru/about/news_post/belorusskaya-oppoziciya-pod-flagami-gitlerovcev
38. *Chto rodnit BChB i svastiku?* URL: https://www.tvr.by/news/obshchestvo/chto_rodnit_bchb_i_svastiku/
39. *Lev Krishtapovich: Jazyk simvolov ne obmanet*. URL: <https://teleskop.media/2020/09/16/lev-krishtapovich-yazyk-simvolov-ne-obmanet/>
40. *Gospropaganda i diskreditacija belo-krasno-belogo flaga: jetapy i metody*. URL: <https://reform.by/202753-gospropaganda-i-diskreditacija-belo-krasno-belogo-flaga-jetapy-i-metody>
41. *Ubijcy pod belo-krasno-belym flagom. Chast' 1*. URL: <https://belhistory.by/2021/03/13/ubijcy-pod-belo-krasno-belym-flagom-chast-1/>
42. *BChB flag kak simptom bol'nogo obshhestva*. URL: <https://belhistory.by/2021/07/30/bchb-flag-kak-simptom-bol'nogo-obshhestva/>
43. *BChB flag: stoletnij put' na svalku svastik, run i cherepov*. URL: <https://belhistory.by/2021/06/11/bchb-flag-stoletnij-put-na-svalku-svastik-run-i-cherepov/>
44. *Hryscijanskaja vizija*. URL: <https://t.me/christianvision/1455>
45. *Что не так с автором «Магутнага Божа»?* URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/chto-ne-tak-s-avtorom-magutnaga-bozha/>
46. *Kostel vne politiki? Proveril MLYN.BY*. URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/kostel-vne-politiki-proveril-mlynby/>
47. *Molitva dlja ljudej, ranee sluzhivshih Gitleru. Razbiraemsja v istorii gimna «Magutny Bozha»*. URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/molitva-dlya-lyudej-ranee-sluzhivshix-gitleru-razbiraemsya-v-istorii-gimna-magutnyi-bozha/>
48. *«Magutny Bozha» – molitva ili profanacija?* URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/magutnyi-bozha-molitva-ili-profanacziya/>
49. *Kostel vne politiki? Proveril MLYN.BY*. URL: <https://www.mlyn.by/novosti/2021/07/kostel-vne-politiki-proveril-mlynby/>
50. *«Otnjud' ne patrioticheskie»: katoliki i katolichestvo v krivom zerkale gospropagandy*. URL: <https://mediaiq.by/article/otnyud-ne-patrioticheskie-katoliki-i-kato>
51. *Andrej Mukovozchik: «Magutny Bozha» mozhno schitat' molitvoj «za unichtozhenie zhidov i bol'shevikov»*. URL: <http://www.ctv.by/andrey-mukovozchik-magutny-bozha-mozhno-schitat-molitvoy-za-unichtozhenie-zhidov-i-bolshevikov>
52. *«Magutny bozha» napisan prisluzhnikami nacistov dlja kollaboracionistov vo vremja okkupacii – Gigin*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=U56VQ7Hfxpc&ab_channel=%D0%A1%D0%91%D0%A2%D0%92
53. *Palityka gistarychnaj pamjaci jak instrumant rasejskaga ŷplyvu na Belarusi*. URL: <https://bsblog.info/palityka-gistarychnaj-pamyaci-yak-instrumant-rasejskaga-%D1%9Eplyvu-na-belarusi/>

Матеріал надійшов до редакції 10.09.2021 р.